

ตอนที่ 1 : ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการแปล

บทที่ 1 การแปลคืออะไร

คำจำกัดความของการแปล

ก่อนที่จะ “แปล” เราควรตอบคำถามให้ได้ก่อนว่า *การแปลคืออะไร* และเรามีจุดมุ่งหมายอย่างไรในการแปล

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า “แปล” ซึ่งเป็นคำกริยาไว้ 2 ความหมาย ดังต่อไปนี้

ความหมายที่ 1

แปล (กริยา): ถ่ายความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง

ความหมายที่ 2

แปล (กริยา): ทำให้เข้าใจความหมาย

พจนานุกรมนิวเว็บสเตอร์ (*The New Webster Dictionary*) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการแปลไว้ ดังนี้

translate (v.): to render into another language, to interpret; to explain by using other words; to express in other terms

ถ้าแปลความหมายของคำว่า “translate” ตามนัยนี้ ก็จะได้ความหมายว่า

แปล (กริยา) : ถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง ตีความหมาย
อธิบายโดยใช้คำอย่างอื่น แสดงออกโดยใช้ถ้อยคำอย่างอื่น

พจนานุกรมลองแมน (*Longman Dictionary of Contemporary English*) ได้ให้
ความหมายเกี่ยวกับการแปลไว้ว่า

translate (v.): to change speech or writing into another language

ความหมายของคำว่า “translate” ตามที่พจนานุกรมลองแมนให้ไว้
แปล (กริยา): เปลี่ยนคำพูดหรือข้อเขียนไปเป็นภาษาอื่น

เมื่อเปรียบเทียบความหมายจากพจนานุกรมไทยและอังกฤษแล้ว ก็อาจสรุปได้ว่า
คำว่า “แปล” ซึ่งเป็นคำกริยา คือ “ถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษา
หนึ่ง” โดยนัยเดียวกันนี้ “การแปล” ซึ่งเป็นคำนาม คือ “การถ่ายทอดความหมายจาก
ภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง การตีความหมาย การอธิบายโดยใช้ถ้อยคำอื่น ๆ และ
การแสดงความหมายโดยใช้ถ้อยคำอื่น ๆ”

ที่กล่าวมาแล้วนี้เป็นคำจำกัดความตามพจนานุกรม เราลองมาดูว่านักแปลซึ่ง
ส่วนใหญ่เป็นนักภาษาศาสตร์ได้ให้คำจำกัดความหรือความหมายของการแปลไว้อย่างไร
บ้าง

*“Analyzing source-text (lexicon, the grammatical structure, the commu-
nication situation and the cultural context) in order to determine its meaning
and, reconstructing it using the lexicon and the grammatical structure which
are appropriate in the receptor language and its cultural context.”*

(Larson, 1984: 3)

“Translation is a craft consisting of the attempt to replace a written message and/or statement in one language by the same message and/or statement in another language.” (Newmark, 1981: 7)

“Translation is a process by which a spoken or written utterance takes place in one language which is intended and presumed to convey the same meaning as a previously existing utterance in another language.” (Rabin, 1980: 123)

“Translation is often considered as a code-switching operation implying that a sequence of symbols from one language is substituted for a sequence of symbols in another language.” (Seleskovitch, 1976: 1)

“Translation is the general term referring to the transfer of thoughts and ideas from one language (source) to another (target), whether the languages are in written or oral form; whether the languages have established orthographies or do not have such standardization, or whether one or both languages is based on signs, as with sign languages of the deaf.” (Brislin, ed., 1976: 1)

“Translating means basically that a person, the translator, who has a certain competency of a language 1, and also a certain competency of a language 2, attempts to produce for a given text of language 1 and equivalent text in language 2, which is the translation.” (Eppert, 1976: 1)

“Translation consists in reproducing in the receptor language the closest natural equivalent of the source-language message, first in terms of meaning and secondly in terms of style.” (Nida and Taber, 1974: 12)

“Translation is the replacement of a text in one language by a representation of an equivalent text in a second language.” (Hatmann and Stork, 1972: 713)

“Translation is an operation performed on languages: A process of substituting a text in one language for a text in another.” (Catford, 1965: 1)

จะเห็นได้ว่านักแปลให้คำจำกัดความของการแปลไว้ต่าง ๆ กัน แต่ก็มีส่วนคล้ายคลึงกัน ปราดณี บานชิน (2523: 2) แปลคำจำกัดความของการแปลของ เจ ซี แคทฟอร์ด ไว้ว่า

“การแปลเป็นกระบวนการที่ทำต่อภาษา กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่เอาถ้อยความที่เขียนด้วยภาษาหนึ่งไปแทนที่ถ้อยความที่เขียนด้วยอีกภาษาหนึ่ง”

ถ้าจะพิจารณาคำจำกัดความของเรบินและแคทฟอร์ดข้างต้น จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 คน เห็นว่าการแปลเป็น “กระบวนการ” ในการถ่ายทอดภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง ส่วนนิวมาร์คเห็นว่าการแปลเป็นงานที่ถือเป็นศิลปะที่ต้องใช้ความชำนาญ (craft) อย่างหนึ่งทีเดียว ส่วนไนดากับเทเบอร์และเอพเบิร์ดใช้คำว่า ‘equivalent’ ในการให้คำจำกัดความของการแปลไว้ซึ่งหมายความว่า มีคำหรือข้อความที่ “เทียบเคียง” กันได้ในทั้ง 2 ภาษา

ในหนังสือ *Toward a Science of Translating* (E.J. Brill, 1964) ไนดากล่าวว่าการแปลเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ คือ เห็นว่าการแปลนั้นเป็นเรื่องที่ศึกษาวิเคราะห์ได้ นำมาประกอบเรียบเรียงขึ้นเป็นทฤษฎีได้ และอาจใช้ความรู้และทฤษฎีต่าง ๆ จากศาสตร์อื่นมาประยุกต์ หรือใช้ช่วยในการอธิบายหรือวิเคราะห์ได้ เช่น ความรู้ทางด้านภาษาศาสตร์ (Linguistics) หรือภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative Linguistics) และในเวลาเดียวกันการแปลก็เป็นศิลป์ด้วย คือ ผู้แปลต้องเป็นคนมี “พรสวรรค์” ในการแปลมาแต่ดั้งเดิม และอาศัยประสบการณ์กับการฝึกฝนทดลองแปลด้วย

ประวัติการแปลทางตะวันตก

การแปลเริ่มต้นตั้งแต่เมื่อใดไม่มีใครทราบแน่นอน แต่เชื่อกันว่าการแปลมีมานานแล้ว ปีเตอร์ นิวมาร์ค (*Peter Newmark*) กล่าวว่า การแปลมีมาตั้งแต่ 3,000 ปีก่อนคริสต์ศักราช และวรรณกรรมแปลเก่าแก่ที่สุดที่พบในปัจจุบัน คือ เอกสารที่ขุดพบในบริเวณเมืองเอบล่า (*Ebla*) ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของประเทศซีเรียในปัจจุบัน ในสมัยโบราณดินแดนแถบนั้นเป็นศูนย์กลางการค้าขาย จึงเป็นที่ ๆ คนหลายชาติ หลายภาษา มาชุมนุมกันเพื่อทำธุรกิจ มีการเจรจาธุรกิจและการค้า จึงจำเป็นต้องมีการแปลแลกเปลี่ยนเอกสารและทำสัญญาการค้า

การแปลเริ่มเข้ามามีบทบาทในยุโรปประมาณ 300 ปีก่อนคริสต์ศักราช นักแปลชาวยุโรปในตอนเริ่มแรกเชื่อกันว่าเป็นชาวกรีก ซึ่งแปลมหากาพย์ *โอดิสซีย์* (*Odyssey*) ของโฮเมอร์ (*Homer*) จากภาษากรีกเป็นภาษาละติน และเมื่อชาวโรมันรับอิทธิพลทางศาสนาและอารยธรรมจากกรีก ก็เกิดการแปลศิลปวิทยาการต่าง ๆ จากภาษากรีกเป็นภาษาละติน นักแปลที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น เช่น แคทลัส (*Catullus*) และซิเซโร (*Cicero*) เป็นต้น

ต่อมาในราวคริสต์ศตวรรษที่ 8-9 เมื่อพวกอาหรับเจริญรุ่งเรืองขึ้น ก็มีผู้แปลผลงานด้านปรัชญาของอริสโตเติล (*Aristotle*) และเพลโต (*Plato*) งานทางการแพทย์ของกาเลน (*Galen*) และฮิปโปเครติส (*Hippocrates*) และงานทางประวัติศาสตร์ของเฮโรโดตัส (*Herodotus*) ออกมาเป็นภาษาอาหรับ นับว่าในยุคนี้กรุงแบกแดด (*Baghdad*) เป็นศูนย์กลางของการแปลหนังสือที่ใหญ่ที่สุด

ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 11-12 ได้เกิดศูนย์กลางการแปลแห่งโทเลโด (*Toledo*) ในสเปน มีการแปลงานทางวิชาการ ทางวิทยาศาสตร์ และปรัชญา จากภาษาอาหรับมาเป็นภาษาสเปน และมีการแปลสืบทอดออกไปเป็นภาษาอื่น ๆ อีกหลายภาษา นับแต่นั้นมาการแปลก็เจริญก้าวหน้ามาเรื่อย ๆ จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ซึ่งถือว่าเป็นยุคของการแปล เพราะความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้มนุษย์ที่อยู่คนละซีกโลก ต่างชาติ ต่างภาษาสามารถติดต่อกันอย่างใกล้ชิด มีการเผยแพร่ข่าวสารและถ่ายทอดศิลปวิทยาการโดยใช้การแปลเป็นสื่อ มีผลงานแปลเกิดขึ้นมากมาย มีการแปลถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่งสืบทอดกันไปหลาย ๆ ทอด จนทำให้เกิดปัญหา คือ เนื้อหาของผลงานที่แปลมาไม่

ตรงกับต้นฉบับในภาษาเดิม จนต้องมีการตั้งสถาบันเพื่อควบคุมการแปลให้เป็นมาตรฐาน เช่น *Academie Française* หรือบัณฑิตยสถานแห่งฝรั่งเศส ซึ่งตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1635 เพื่อพิจารณาให้ใช้ภาษาแปลที่ถูกต้องและเหมาะสม เมื่อมีการแปลงานมากขึ้นความต้องการนักแปลที่มีมาตรฐานก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัว ความต้องการนี้ทำให้เกิดสถาบันเพื่อการผลิตนักแปลขึ้น เช่น สถาบันล่ามและนักแปล - *E.S.I.T. (L'Ecole Supérieure d'Interprètes et de Traducteurs)* ซึ่งปัจจุบันเป็นคณะวิชาหนึ่งสังกัดมหาวิทยาลัยปารีสที่ 3 เปิดการสอนวิชาแปลทั้งระดับปริญญาตรี โท และเอก นอกจากนั้นยังมีสถาบันผลิตนักแปลตามความต้องการขององค์การสหประชาชาติที่เจนีวาและนิวยอร์ก สำหรับในทวีปยุโรปและอเมริกาก็มีมหาวิทยาลัยหลายแห่งจัดหลักสูตรเพื่อการผลิตนักแปลโดยตรงทั้งระดับปริญญาตรีและโท เช่น มหาวิทยาลัยเกรอนอบล์ (*Grenoble*) ประเทศฝรั่งเศส มหาวิทยาลัยยอร์ก (*York*) และมหาวิทยาลัยมอนทรีออล (*Montreal*) ประเทศแคนาดา มหาวิทยาลัยจอร์จทาวน์ (*Georgetown University*) ประเทศสหรัฐอเมริกา University of North London ประเทศอังกฤษ Institut Libre Marie Haps ประเทศเบลเยียม Hogeschool Maastricht ประเทศเนเธอร์แลนด์ เป็นต้น ส่วนในประเทศไทย สถาบันการศึกษาหลายแห่งก็ได้จัดหลักสูตรเพื่อผลิตนักแปลโดยตรง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ก็มีการฝึกอบรมการแปลในระดับประกาศนียบัตรและมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เปิดหลักสูตรปริญญาโททางการแปลมาตั้งแต่ พ.ศ. 2539

ประวัติการแปลในประเทศไทย

การแปลในประเทศไทยเริ่มมีมาตั้งแต่ปลายสมัยสุโขทัยและมีจุดประสงค์เพื่อศาสนาอันได้แก่ การแปลคัมภีร์พระพุทธศาสนาจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทย แต่มิได้มีหลักฐานหลงเหลืออยู่ ตัวอย่างงานแปลในสมัยสุโขทัยที่มีหลักฐานยืนยันชัดเจน คือ *ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง* ซึ่งเขียนเป็นภาษาขอมโบราณ ภาษาไทยและภาษาบาลีถือเป็นการแปลโดยตรง เพราะเป็นเอกสารที่พูดถึงเรื่องเดียวกัน เนื้อความเดียวกัน *ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง* เป็นเอกสารกึ่งศาสนาที่บอกว่าการสร้างวัดป่ามะม่วงเพื่อจุดประสงค์อะไร

ในสมัยอยุธยา หนังสือแปลเล่มแรกที่มีหลักฐานปรากฏ คือ *มหาชาติคำหลวง* ซึ่งสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถโปรดฯ ให้ราชบัณฑิตแปลและแต่งขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2025

ในสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยด้วยเหตุผลทางศาสนาเช่นกัน กล่าวคือ ในสมัยรัชกาลที่ 3 พวกมิชชันนารีอเมริกันที่เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาในประเทศไทย ได้ทำการแปลคำสอนของศาสนาคริสต์เป็นภาษาไทย

ในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้เริ่มมีการสอนแปลเป็นทางราชการเพื่อผลประโยชน์ในด้านการเมือง มีการส่งคนไปศึกษาต่อในต่างประเทศ มีการออกหนังสือพิมพ์โดยหมอบรัดเลย์ เป็นบรรณาธิการ มีการจัดพิมพ์ปทานุกรมแปลความหมายของคำภาษาไทยออกไปเป็นภาษาละติน ฝรั่งเศส และอังกฤษ

ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นมากมายทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ซึ่งได้ตีพิมพ์งานแปลจากภาษาอังกฤษ ทั้งนี้เพราะผู้จัดทำล้วนแต่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศ ในสมัยนี้มีการแปลนวนิยาย บทละคร นิทาน สุภาษิต จากภาษาอื่นๆ มาเป็นภาษาไทยอย่างมากมาย

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 อันเป็นยุคเฟื่องฟูของการแปลวรรณกรรมสมัยรัตนโกสินทร์ ได้มีการแปลวรรณกรรมต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่เป็นนวนิยายและบทละคร

ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 6 จนถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัชกาลที่ 7 มีวรรณกรรมแปลจากภาษาอังกฤษที่ได้รับยกย่อง คือ วรรณกรรมทางศาสนาเรื่อง *กามนิต* ซึ่งเสฐียรโกเศศและนาคะประทีปแปลจากต้นฉบับภาษาอังกฤษชื่อ *The Pilgrim of Kama-nita*

ในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการพิมพ์หนังสือแปลน้อยมากเพราะเป็นยุคเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก

ในปัจจุบันมีผู้นิยมอ่านหนังสือแปลมากขึ้น เนื่องจากความต้องการรับทราบเรื่องราวของคนต่างชาติ ต่างภาษา และความต้องการเรียนรู้ศิลปวิทยาการของชนชาติต่าง ๆ งานแปลจึงแพร่หลายมากและมีนักแปลเกิดขึ้นมากมาย

ลักษณะงานแปลในปัจจุบันพอจะแบ่งประเภทได้ดังนี้ คือ

1. การแปลทางกฎหมาย เช่น การแปลสัญญา เงื่อนไขสัญญา การทำคู่สำเนา นิติกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการแปลตัวบทกฎหมาย เช่น กฎหมายทะเล กฎหมายการบิน พาณิชย์ กฎหมายประกันสังคม ระเบียบ พระราชบัญญัติและประกาศต่าง ๆ

2. การแปลทางธุรกิจการค้า มีงานแปลด้านโฆษณาสินค้า วิธีใช้อุปกรณ์บริการ เงินของธนาคารพาณิชย์ใหม่ ๆ การแจ้งความ การประชาสัมพันธ์ธุรกิจและสินค้า ตลอดจน ข้อเขียนแนะนำการบริการธุรกิจ สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

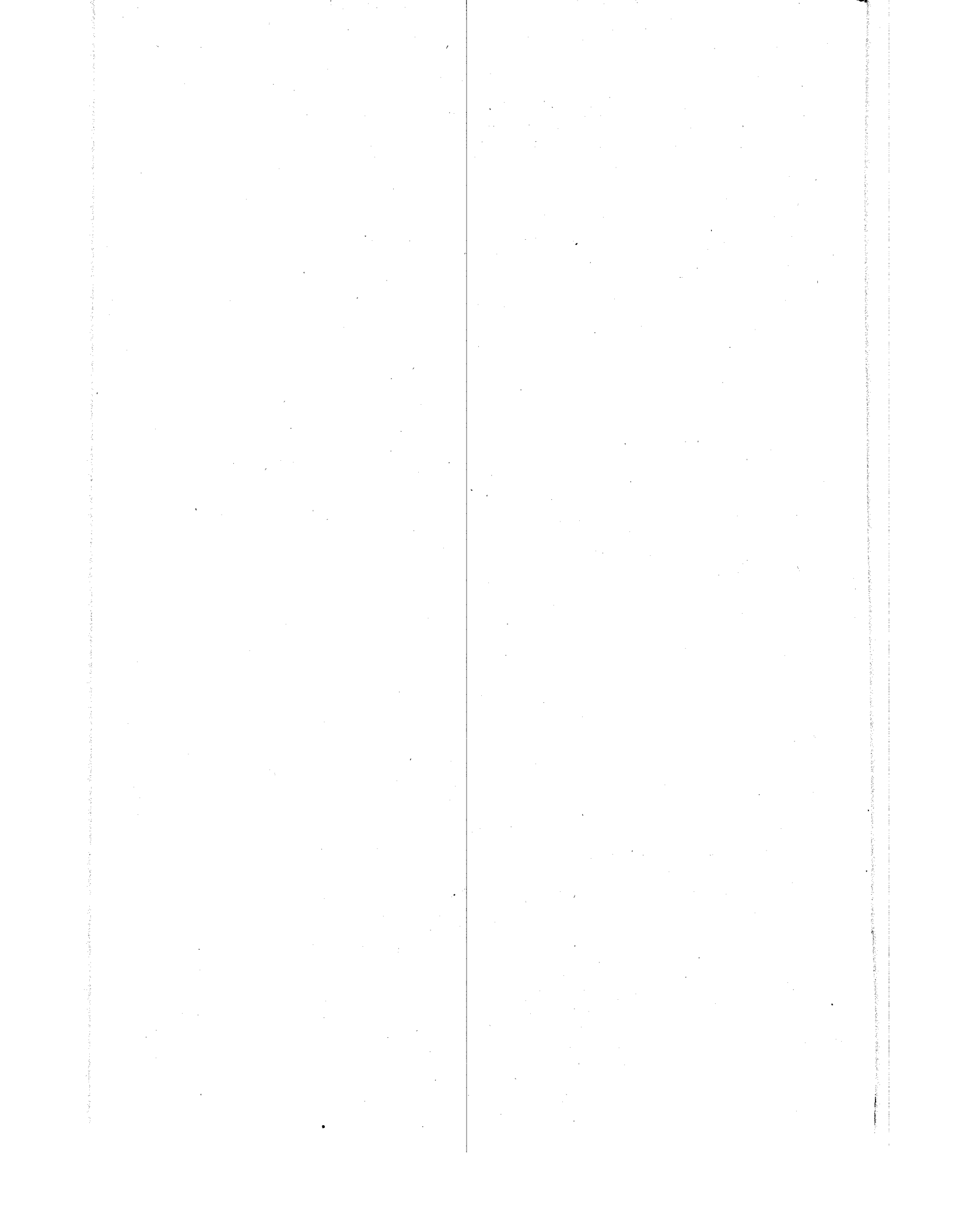
3. การแปลด้านการแพทย์และเภสัชกรรม เช่น การแนะนำยา สรรพคุณของยา ส่วนประกอบและวิธีการใช้ยา การผ่าตัด การรักษาโรค ฯลฯ การแปลตำราวิชาการด้าน การแพทย์และพยาบาลในประเทศไทยกำลังเพิ่มปริมาณมากขึ้นในปัจจุบัน

4. การแปลด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในปัจจุบันวิทยาการและเทคโนโลยี ก้าวหน้าอย่างมากนับตั้งแต่การยิงดาวเทียมสื่อสารขึ้นสู่อวกาศ รวมทั้งการสร้าง ซิปนาวุธ ก็ล้วนแต่เป็นการกระตุ้นความต้องการทางด้านเทคโนโลยี นอกจากนั้นยังมีการ แปลเพื่อแลกเปลี่ยนด้านเกษตรอุตสาหกรรม และวิชาการทางด้านวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ทั้งเคมี ฟิสิกส์ คณิตศาสตร์ ซึ่งมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง การแปลแลกเปลี่ยน ความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์กำลังอยู่ในความนิยม และคอมพิวเตอร์กำลังกลายเป็น เครื่องมือสำคัญของการแปล การพัฒนาการแปลโดยใช้เครื่อง (*Machine Translation*) ก้าวหน้าเป็นอย่างมาก และพจนานุกรมพูดได้ (*Talking Dictionary*) เป็นเครื่องมือสำคัญ อีกชิ้นหนึ่งในการแปล

5. การแปลวรรณกรรม เช่น การแปลข่าว บทความ สารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย ละคร บทภาพยนตร์และงานบันเทิงคดีในรูปแบบอื่น ๆ การแปลตำราวิชาการทางวรรณคดี บทวิจารณ์หนังสือหรือบทภาพยนตร์ บทความแนะนำหนังสือที่กำลังเป็นที่ต้องการของ สำนักพิมพ์ต่าง ๆ

6. การแปลเอกสารการประชุม การสัมมนาระหว่างชาติ ในปัจจุบันนี้มีการประชุม การสัมมนาระหว่างชาติบ่อยครั้ง ซึ่งบางครั้งมีความต้องการการแปลเอกสารที่ใช้ในการประชุม นอกจากนี้ก็ม้งานแปลเอกสารผลงานวิจัยประเภทต่าง ๆ เพื่อนำเสนอข้อมูล ที่พบใหม่

จะเห็นได้ว่างานแปลในปัจจุบันได้ขยายขอบเขตไปอย่างกว้างขวางและนับวันแต่จะเพิ่มมากขึ้น

บทที่ 2 หลักการแปล

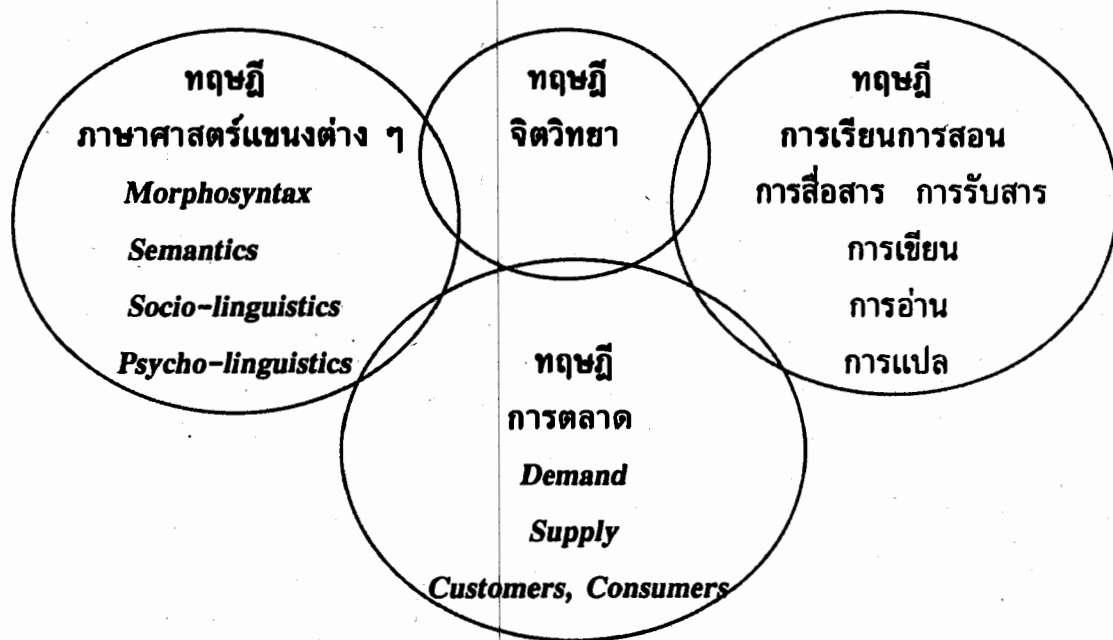
หลักการแปล

แต่เดิมการแปลไม่มีทฤษฎี นักแปลต่างก็แปลงานตามวิธีการของตนเอง ศาสตราจารย์ ดร. ปัญญา บริสุทธานนท์ กล่าวไว้ใน *ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปลว่า* ความรู้ทางทฤษฎีการแปลได้เริ่มก่อตั้งขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยพัฒนาขึ้นพร้อมกันทั้งในสหรัฐอเมริกาและในยุโรป โดยในยุโรปนั้นการพิจารณาคดีอาชญากรรมสงครามที่เมืองนูเรมเบิร์ก (Nuremberg) ในประเทศเยอรมันนี ในช่วงปี ค.ศ. 1945-1946 ได้ทำให้เกิดการแปลแบบล่ามทันที (*Simultaneous Interpretation*) ซึ่งได้แพร่หลายไปในการประชุมนานาชาติครั้งอื่น ๆ นักแปลล่ามอาชีพเหล่านี้ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และร่วมกันวางหลักทฤษฎีที่จะยึดเป็นมาตรฐานของวิชาชีพการแปลล่าม ซึ่งต่อมาทฤษฎีนี้ได้ขยายมาสู่วงการแปลโดยทั่วไป สิ่งที่สำคัญ คือ ทฤษฎีซึ่งเกิดจากประสบการณ์การแปลล่ามในยุโรปนี้ มีแนวทางสอดคล้องกับหลักทฤษฎีของนักแปลในสหรัฐอเมริกา ซึ่งให้ความสนใจในการตรวจสอบบทแปล *พระคัมภีร์ไบเบิล* (Bible) จากภาษาโบราณมาเป็นภาษาอังกฤษ และเสนอแนวทางในการแปลที่ได้พัฒนามาเป็นหลักทฤษฎีดังกล่าว นับได้ว่าศาสตร์แห่งการแปลที่มีลักษณะเป็นวิชาการได้ก่อตัวขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นระบบหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา

ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีแปลทำให้ผู้แปลมีหลักการยึดถือที่ใช้ได้ผลเพื่อนำไปปฏิบัติจริง ในหลายสถาบันถือว่าทฤษฎีการแปลเป็นหลักวิชาเบื้องต้นของการสอนแปลเพื่ออาชีพการแปลกลายเป็นกระบวนการที่มีระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์ แทนที่จะเป็นศิลปะอย่างเดียว ดังนั้น การแปลจึงเป็นทั้งศาสตร์และเป็นศิลปะอยู่ในตัวเอง ในปัจจุบันทฤษฎีการแปลนี้ได้พัฒนากว้างขวางขึ้น จากหลักการที่ว่า การแปลสมัยปัจจุบันจะหลีกเลี่ยงพื้นฐาน

ความรู้เชิงศาสตร์สหวิทยาการไม่ได้ นอกจากผู้แปลจะต้องมีความรู้เชิงศาสตร์ต่าง ๆ หลายแขนง เช่น ความรู้ทางภาษาศาสตร์ ทางจิตวิทยา ทางการสื่อสารมวลชนแล้ว ยังต้องมีความรู้ทางทฤษฎีการตลาดด้วย ในเอกสารการอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “สู่แวดวงนักแปล” ศาสตราจารย์ ดร. สิทธา พินิจภูวดล ได้สรุปทฤษฎีพื้นฐานของการแปลสมัยปัจจุบัน เป็นแผนภูมิดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการแปล

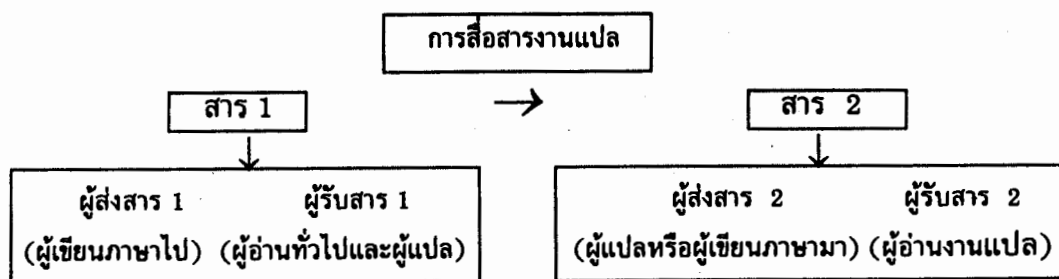
นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ ดร. สิทธา พินิจภูวดล ยังได้สรุปว่าทฤษฎีการแปลในสมัยปัจจุบันประกอบด้วย

1. ทฤษฎีภาษาศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องคำ กลุ่มคำ ประโยค เรื่องความหมายของคำ ทั้งความหมายตรง ความหมายแฝง เรื่องสังคมภาษาศาสตร์ (*Socio-linguistics*) ซึ่งวัฒนธรรมแต่ละสังคมมีบทบาทสำคัญในการใช้ภาษา เรื่องจิตวิทยาภาษาศาสตร์ (*Psycho-linguistics*) ซึ่งช่วยให้นักแปลเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนอย่างมีพลัง มีศิลปะ มีรสนชาติและมีชีวิตชีวา

2. ทฤษฎีจิตวิทยา วิชาจิตวิทยาจะช่วยให้นักแปลได้มีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรม การแสดงออกของมนุษย์ทั้งหญิงและชาย เด็ก ผู้ใหญ่ วัยรุ่น คนมีปัญหา คนที่มีสุขภาพจิตบกพร่อง ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้มีความเข้าใจตัวละครในวรรณกรรม ในข่าว ฯลฯ ที่นำมาแปล

3. ทฤษฎีการตลาด งานแปลบางประเภทเป็นสินค้าที่เป็นไปตามกระบวนการตลาด โดยเริ่มจากความต้องการและการตอบสนองความต้องการ ต่อด้วยกระบวนการผลิต และกลุ่มเป้าหมายผู้บริโภคซึ่งมีตัวแปรเกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ถ้าผู้แปลไม่สนใจการตลาดก็อาจทำให้การเลือกหนังสือมาแปลไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ผู้แปลจึงต้องทำความรู้จักผู้อ่านและผู้ซื้อหนังสือแปล ซึ่งก็คือ ผู้แปลต้องรู้จักจิตวิทยาการตลาด

4. ทฤษฎีสื่อสารมวลชน ผู้แปลต้องรู้จักสื่อประเภทต่าง ๆ ในปัจจุบันซึ่งมีอยู่หลากหลาย ทั้งสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งกำลังมีบทบาทมากในสังคมปัจจุบัน ผู้แปลจะต้องเข้าใจวิธีการสื่อสารและรับสารซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติงานแปล การแปลจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสาร และงานแปลเป็นสาร (message) ดังนั้น ตามทฤษฎีการสื่อสาร (Theory of Communication) กระบวนการแปลเริ่มต้นด้วย สาร 1 ของผู้ส่งสาร 1 ซึ่งเป็นผู้เขียนต้นฉบับภาษาไปต่อด้วยผู้รับสาร 1 ซึ่งเป็นผู้อ่านรวมทั้งผู้แปล ต่อด้วยสาร 2 ของผู้ส่งสาร 2 ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ผู้เขียนภาษามา คือ ผู้แปลต่อด้วยผู้รับสาร 2 คือ ผู้อ่านงานแปล จะเห็นได้ว่า ผู้แปลเป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

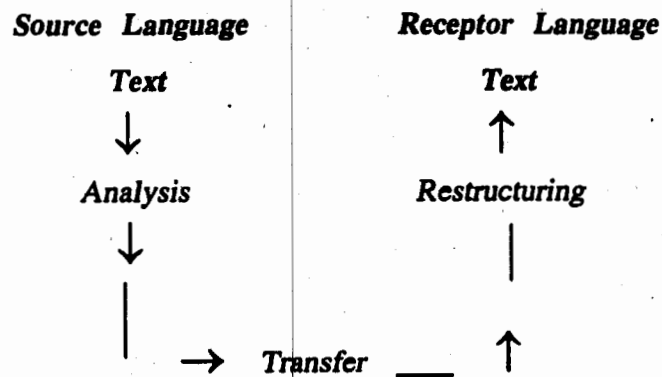

ตามแนวความคิดนี้ งานแปลจึงเป็นสารประเภทหนึ่ง que สื่อความหมายด้วยภาษาที่มีผู้แปลเป็นผู้ส่งสารและผู้อ่านงานแปลเป็นผู้รับสาร หากงานแปลใดไม่สามารถสื่อความหมายได้ดีอว่่างานแปลนั้นไม่มีคุณค่า

กระบวนการแปล

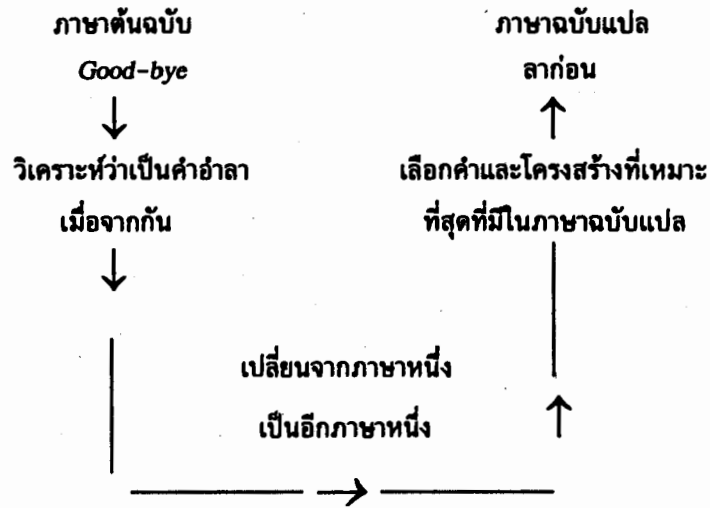
ดานิกา เซเลสโกวิตซ์ (Danica Seleskovitch) ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการแปลของสถาบัน E.S.I.T. แห่งกรุงปารีส ได้ให้คำนิยามการแปลไว้ว่า “สิ่งที่เราแปลนั้นมีใช้ตัวภาษา หากแต่เป็นความหมายซึ่งผู้ส่งสารต้องการสื่อไปถึงผู้รับ” คำนิยามดังกล่าวหมายความว่า การแปล คือ การถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งให้ได้ตรงกัน ซึ่งเท่ากับว่า ผู้แปลต้องพยายามให้ผู้อ่านที่อ่านข้อความแปลเข้าใจสิ่งเดียวกันกับผู้อ่านข้อความจากต้นฉบับ

นักแปล เช่น ยูจีน เอ ไนดา (Eugene A. Nida) และ ชาร์ลส์ อาร์ เทเบอร์ (Charles R. Taber) ได้ให้หลักในการวิเคราะห์ข้อความและหลักในการตีความภาษา โดยเขียนเป็นแบบจำลอง (model) ของกระบวนการแปลไว้ดังนี้

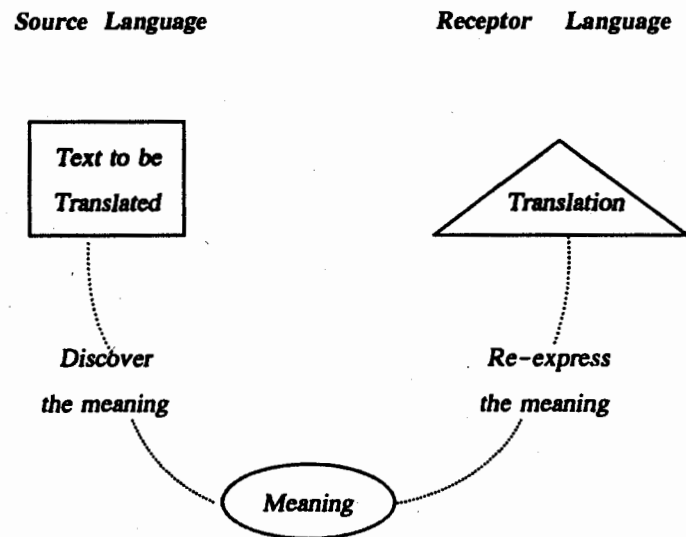

(Model, Nida & Taber, 1974: 484)

เราอาจเข้าใจแบบจำลองนี้ได้ชัดเจนขึ้นจากตัวอย่างต่อไปนี้

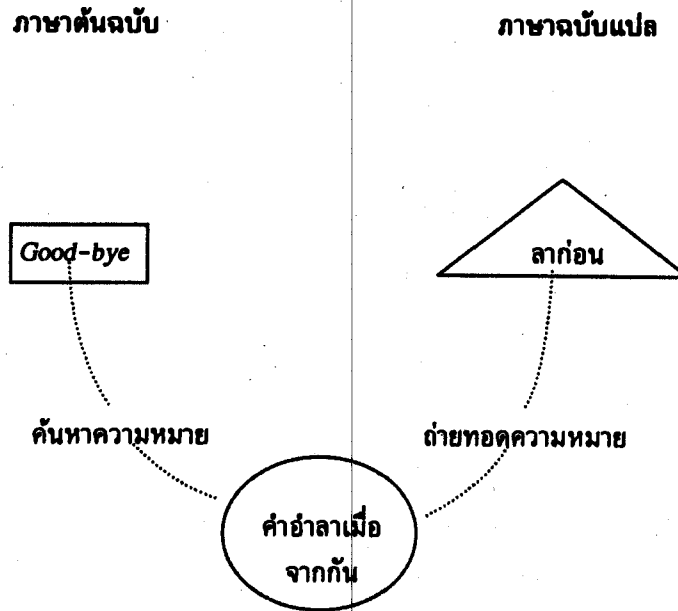

ส่วน มิลเดรด เอ็ม ลาร์สัน (Mildred M. Larson) นักแปลอีกผู้หนึ่งได้ให้แผนภูมิ (diagram) ในกระบวนการแปลไว้ดังนี้

(Diagram, Larson, 1984: 4)

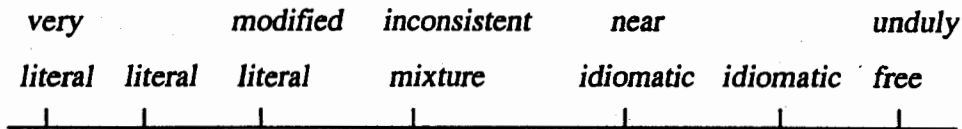
เช่นเดียวกันเราอาจเข้าใจแผนภูมินี้ได้ชัดเจนจากตัวอย่างต่อไปนี้

จะเห็นได้ว่า แบบจำลองกระบวนการแปลของไนดาและเทเบอร์ และแผนภูมิของ ลาร์สัน มีขั้นตอนคล้ายคลึงกันในการวิเคราะห์หรือค้นหาความหมายของเนื้อหาที่จะแปล ก่อนที่จะถ่ายทอดความหมายออกมาเป็นคำแปล กระบวนการแปลแบบนี้เป็นกระบวนการ แปลตามทฤษฎีความหมาย (Theory of Sense) ที่ว่า การแปล คือ การถ่ายทอด ความหมาย ไม่ใช่การถ่ายภาษา (Transcodage) แต่เพียงอย่างเดียว

ชนิดของการแปล

มิลเดรด เอ็ม ลาร์สัน ได้แบ่งชนิดของการแปลตามแผนภูมิดังนี้

(Diagram, Larson, 1984: 15)

การแปลแบบ *Literal Translation* ซึ่งภาษาไทยเรียกว่า เป็นการแปลแบบตรงตัว/แปลแบบคำต่อคำ / แปลแบบตามตัวอักษร เป็นการแปลในลักษณะที่ใช้ถ้อยคำในอีกภาษาหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับถ้อยคำในต้นฉบับและใช้โครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ใกล้เคียงกับโครงสร้างในต้นฉบับ ผลที่เกิดขึ้นคือ ภาษาที่ใช้ในบทแปลจะแปลกประหลาดผิดธรรมชาติ ความหมายไม่ชัดเจน นับว่าเป็นการแปลที่ละเลยความหมายในการสื่อสารของต้นฉบับ ในปัจจุบันการแปลแบบนี้ยังคงใช้อยู่เพื่อจุดประสงค์เฉพาะ เช่น การแปลคัมภีร์ไบเบิล การแปลกฎหมายสนธิสัญญาระหว่างประเทศ และการแปลประกาศทางราชการ เป็นต้น

โดยทั่วไปแล้วนักแปลมักจะแปลในแบบ *Modified Literal* มากกว่า คือ มีการเปลี่ยนโครงสร้างทางไวยากรณ์และการใช้คำบ้างในภาษาฉบับแปลซึ่งเป็นการเปลี่ยนเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่แปลกประหลาดผิดธรรมชาติ เพื่อช่วยให้สื่อความหมายได้ดีขึ้น แต่ถึงกระนั้นก็ตาม การแปลแบบนี้ก็ยังสื่อความหมายไม่ชัดเจนพอและการใช้ภาษาก็ยังไม่เป็นธรรมชาติ

ตามทัศนะของลาร์สัน เป้าหมายของการแปลที่ดี คือ การแปลชนิด *Idiomatic Translation* ซึ่งเป็นการแปลที่ใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติทั้งในด้านโครงสร้างทางไวยากรณ์และการเลือกใช้คำ ในการแปลแบบนี้ภาษาที่ใช้จะไม่เหมือนกับแปลมาแต่จะเหมือนกับการเขียนขึ้นมาในภาษานั้นเอง แต่อย่างไรก็ตาม การแปลตามที่เป็นจริงมักเป็นการผสมผสานกันระหว่างการแปลชนิด *Literal* กับชนิด *Idiomatic*

ส่วนการแปลแบบ *Free Translation* ที่ต่อไปจนถึงขั้น *Unduly Free* นั้น เป็นการแปลที่เรียกว่า แปลแบบอิสระ หรือแปลแบบเสรี เป็นการแปลชนิดจับเอาความคิดหลัก ๆ ในต้นฉบับมาถ่ายทอดโดยนำเนื้อหาามาปรับแต่งใหม่ เช่น ตัดทอนข้อความออกหรือเพิ่มขยายข้อความเข้าไป ผลงานแปลที่ออกมาแม้จะใช้ภาษาที่เป็นธรรมชาติ อ่านเข้าใจง่าย แต่การสื่อความหมายจะต่างจากต้นฉบับเลยทีเดียว แต่ก่อนการแปลแบบนี้มักใช้ในการแปลงานในด้านวรรณกรรมหรือบันเทิงคดี เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น นิทาน ซึ่งไม่เน้นในเรื่องการตรงตามต้นฉบับ การแปลแบบนี้ไม่เป็นที่ยอมรับและใช้ไม่ได้ในการแปลเนื้อหาที่ต้องการรักษาความถูกต้องแน่นอนของต้นฉบับ โดยเฉพาะในปัจจุบันซึ่งมีเรื่องกฎหมายลิขสิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้อง ตามสัญญาสิทธิที่ระบุอย่างชัดเจนว่าในการแปลนั้นห้ามตัด ต่อเติมหรือเปลี่ยนแปลงข้อความใด ๆ ทั้งสิ้น แม้จะเป็นงานด้านวรรณกรรมก็ตาม ในศาสตร์การแปลในปัจจุบันถือว่าการดัดแปลง (ตัดทอนหรือเพิ่มเติม) เนื้อหาโดยอาศัยต้นฉบับเป็นหลักเป็นการปรับ (*Adaptation*) ไม่ใช่การแปล (*Translation*) ถือเป็น การนำไปใช้ประโยชน์ (*Usage*) ในรูปแบบหนึ่ง ยกตัวอย่าง เช่น ผลงานเรื่อง *คุณหญิงสีวิกา* ไม่ใช่งานแปล แต่เป็นการดัดแปลงโดยอาศัยต้นฉบับเป็นหลัก ภาพยนตร์เรื่อง *Gone with the Wind* หรือ *วิมานลอย* ในภาษาไทย ก็ถือว่าเป็นการดัดแปลงจากต้นฉบับ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ คือ สร้างเป็นภาพยนตร์ บรรดาคะครทั้งหลายก็ถือว่าอยู่ในข่ายนี้ทั้งสิ้น คือ มีการดัดแปลงโดยอาศัยต้นฉบับจากหนังสือเป็นหลัก

ในสัญญาตัวอย่างอนุญาตให้ใช้สิทธิ์ ซึ่งจัดทำโดยกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ (พฤษภาคม 2538) สัญญาข้อ 7 ซึ่งเกี่ยวกับงานวรรณกรรมระบุไว้ชัดเจนว่า “ผู้รับอนุญาตจะแก้ไข ดัดแปลง เพิ่มเติม หรือตัดทอนงานวรรณกรรมของผู้อนุญาตไม่ได้ แต่อย่างไรก็ดี คู่สัญญาอาจทำข้อยกเว้นได้ โดยผู้อนุญาตจะอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร”

ขั้นตอนการแปล

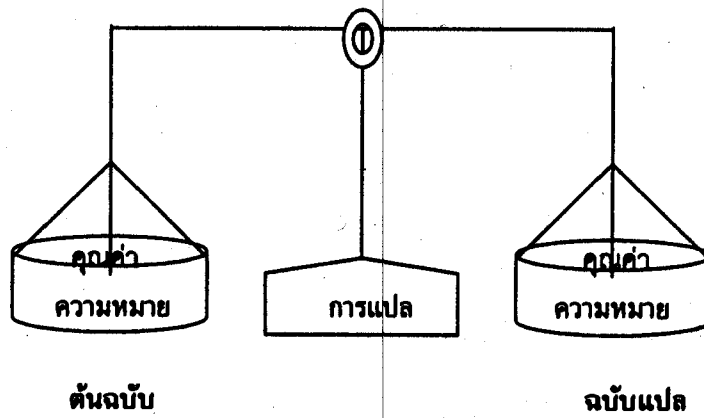
ขั้นตอนที่สำคัญ ๆ ในการการแปลมีดังต่อไปนี้

1. การอ่านทำความเข้าใจต้นฉบับ **ขั้นตอนแรก** คือ **อ่านทำความเข้าใจเรื่อง ทำความเข้าใจนัย (sense)** ทั้งหมดของเรื่องที่จะแปลทั้งนัยทางด้านวัฒนธรรมหรือนัยแฝงอื่น ๆ **ขั้นต่อมา** คือ **ทำความเข้าใจทางด้านภาษา** เช่น โครงสร้าง คำ นัย ความหมายของคำ ถ้ามีสิ่งใดก็ตามที่ผู้แปลยังไม่เข้าใจต้องหาความรู้เพิ่มเติม เช่น ค้นคว้าจากตำราหรือไต่ถามผู้รู้

2. การผละออกจากต้นฉบับ ผู้แปลต้องสืมโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาต้นฉบับ การผูกประโยคตลอดจนการเลือกใช้คำและวิธีเขียน ผู้แปลต้องไม่หลงเอาโครงสร้างของภาษาต้นฉบับมาใช้ในภาษาฉบับแปล รวมทั้งต้องเลือกใช้คำในภาษาฉบับแปลให้ตรงหรือใกล้เคียงกับคำในภาษาต้นฉบับ ซึ่งจะทำให้การแปลนั้นไม่มี “กลิ่นนมกลิ่นเนย”

3. การถ่ายทอดความหมายในอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย คือ **ลงมือแปล** ผู้แปลต้องตระหนักว่า การแปล คือ การนำเอาความคิดของผู้อื่นในภาษาหนึ่งมาถ่ายทอดในอีกภาษาหนึ่ง เป็นการเขียนใหม่ด้วยภาษาใหม่ให้สื่อสารได้ชัดเจนโดยปราศจากร่องรอยของภาษาต้นฉบับ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงปริบทและวัฒนธรรมของภาษาฉบับแปลด้วย

ในการแปลนั้นคุณค่าในด้านความหมายของต้นฉบับกับงานฉบับแปลต้องเทียบเท่ากันได้

(ลิตธา พินิจกุล, 2532: 2)

ลักษณะของงานแปลที่ดี

งานแปลที่ดีควรมีลักษณะ 3 ประการ ดังนี้

1. **เชื่อถือได้** นำไปใช้ได้ไม่ผิดข้อเท็จจริง ไม่ผิดความหมาย ความครบถ้วน ไม่ตัดต่อตัดแปลงให้ผิดไปจากต้นฉบับ ชัดตรงต่อต้นฉบับ
2. **ชัดเจน** ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่กำกวม ไม่มีร่องรอยของภาษาเดิม
3. **เป็นธรรมชาติ** งานแปลที่ดีภาษาต้องสละสลวย ไม่ฝืนหลักภาษาของผู้อ่าน

คุณสมบัติของนักแปลที่ดี

นักแปลที่ดีควรมีคุณสมบัติหลัก ๆ ดังต่อไปนี้

1. นักแปลต้องมีความเชี่ยวชาญในภาษาหรือ “**ความเก่งภาษา**” เมื่อจะแปลต้องมีความรู้ทั้งภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปลอย่างดีเยี่ยมเพื่อจะแปลได้อย่างถูกต้อง การรู้ภาษาอย่างดีเยี่ยม คือ ต้องเข้าใจโครงสร้างของภาษา เข้าใจนัย (*sense*) และความหมาย (*meaning*) ของภาษา ตลอดจนเข้าใจถึงวัฒนธรรมของเจ้าของภาษานั้น ๆ และสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน สิ่งที่สำคัญที่สุดที่หลายคนมองข้าม คือ **ความรู้**

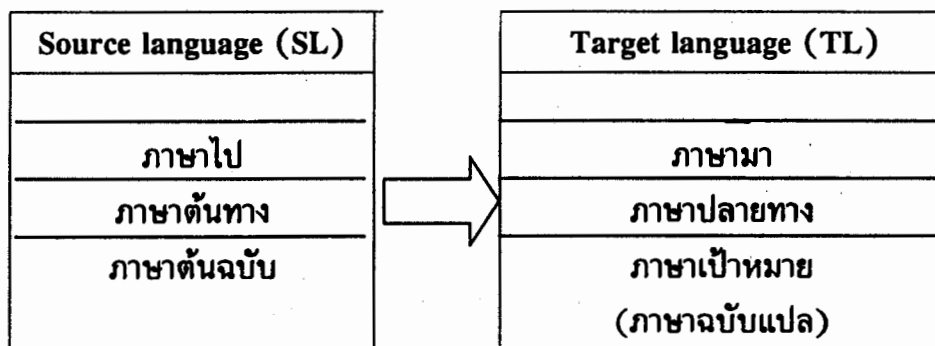
ในภาษาแม่ของตน ในการแปลจากภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทย ถึงแม้ว่าผู้แปลจะรู้ภาษาอังกฤษเป็นอย่างดีแต่ถ้าไม่รู้ภาษาแม่ คือ ภาษาไทยดีพอ ก็จะทำให้งานแปลนั้นออกมาดีไม่ได้

2. นักแปลต้องรอบรู้และไม่รู้ ผู้ที่จะเป็นนักแปลที่ดีต้องชวนช่วยในการหาความรู้รอบตัว ซึ่งจะช่วยให้แปลได้อย่างถูกต้อง

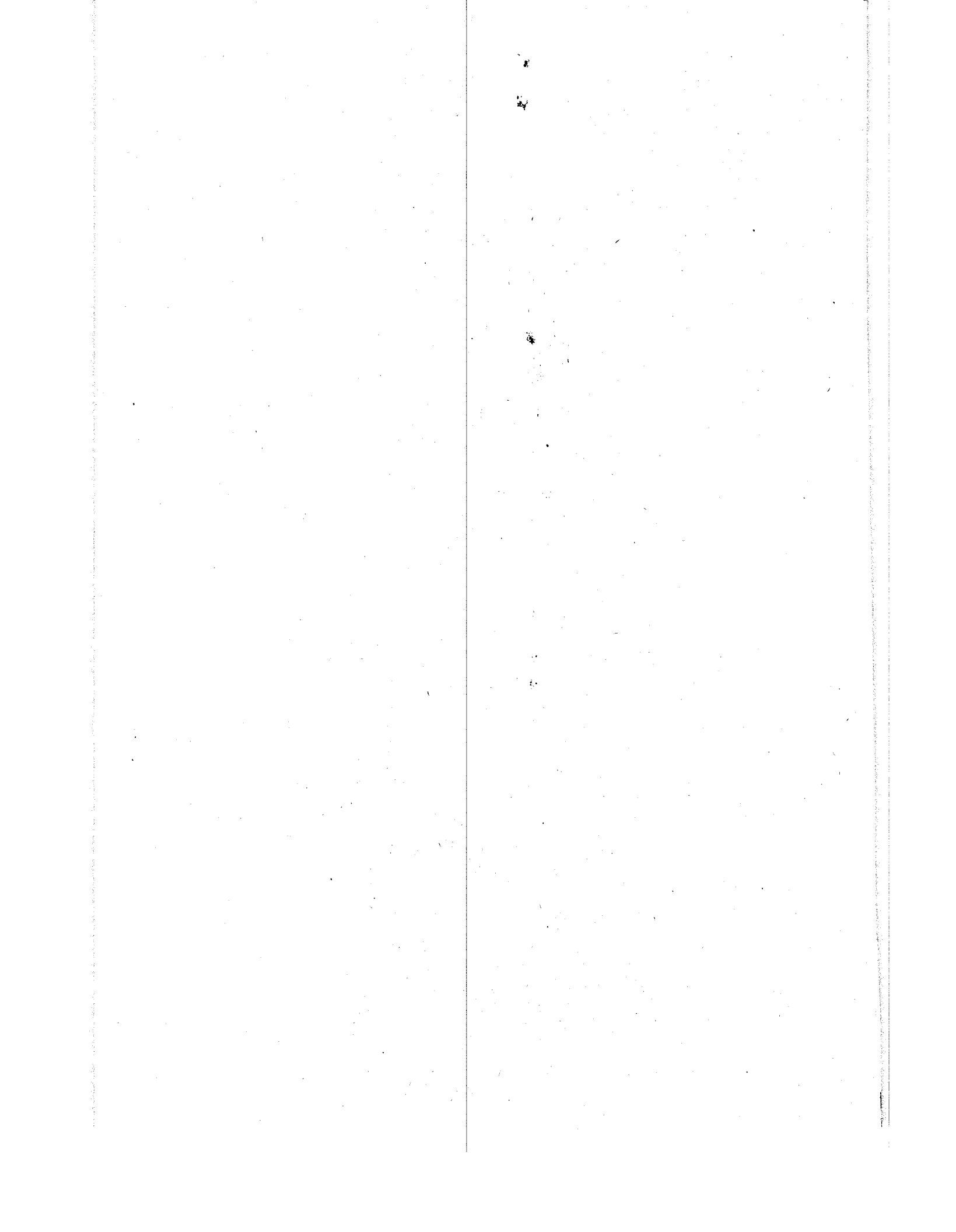
3. นักแปลที่ดีต้องหมั่นฝึกฝน งานแปลเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝน ยิ่งฝึกมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งผิดพลาดน้อยลงเท่านั้น การฝึกฝนจะทำให้แปลได้ถูกต้อง สละสลวย และประณีต ทำให้งานแปลเป็นศิลปะที่แท้จริง

คำศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับการแปล

ในการแปลผู้แปลต้องทำงานกับภาษาที่ต่างกันสองภาษาเป็นอย่างน้อย เช่น ถ้าแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ เรียกว่า ภาษาไป หรือภาษาต้นทาง ส่วนภาษาไทย เรียกว่า ภาษามา หรือภาษาปลายทาง ดังภาพต่อไปนี้

นักแปลบางคนเรียก Source language ว่า language 1 หรือภาษาที่ 1 และเรียก Target language ว่า language 2 หรือภาษาที่ 2 โนดาและลาร์สันไม่ใช่คำว่า Target language แต่ใช้คำว่า Receptor language หรือภาษาของผู้รับสาร

บทที่ 3 ปัญหาในการแปล

ดร. ลูซิล เดบลาซ (Dr. Lucile Desblache) กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการในหัวข้อ “Specialised Translation” ณ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ว่า จุดมุ่งหมายของนักแปลในการแปลนั้นไม่ได้อยู่ที่ความเหมือนกันทุกประการ (sameness) ของภาษาต้นฉบับและภาษาฉบับแปล ซึ่งเป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้แม้จะเป็นการแปลภาษาสองภาษาที่มีโครงสร้างใกล้เคียงกันมากก็ตาม ในการแปลนั้นมักจะมีการสูญเสียเกิดขึ้นในระดับหนึ่งเสมอ หน้าที่ของนักแปลคือ พยายามทำให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด หรือทำให้ภาษาต้นฉบับกับภาษาแปลนั้นมีความแตกต่างกันน้อยที่สุด มากกว่าที่จะมุ่งไปที่ความเหมือนกันทุกประการดังกล่าว เมื่อใดก็ตามที่นักแปลสามารถทำเช่นนี้ได้ การแปลนั้นก็จะมี ความหมายเทียบเคียงกันได้ (equivalence) แต่เมื่อใดก็ตามที่นักแปลไม่สามารถทำให้ ความหมายเทียบเคียงกันในการแปลระหว่างภาษาต้นฉบับกับภาษาฉบับแปล เมื่อนั้นก็ จะเกิดปัญหาในการแปลขึ้น ไม่ว่าจะเป็นนักแปลระดับมืออาชีพหรือนักแปลสมัครเล่นก็ล้วน แต่เคยประสบปัญหาต่าง ๆ ในการแปลเพราะงานแปลเป็นทั้งงานวิชาการ งานศิลปะ และ งานเทคนิคอยู่ในตัวเอง ปัญหาที่สำคัญ ๆ ในการแปลที่จะกล่าวถึงในที่นี้ คือ

1. ปัญหาทางด้านภาษา ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญของนักแปล ถ้าผู้แปลไม่ เก่งภาษา งานแปลย่อมจะผิดพลาดและด้อยคุณภาพ ดังนั้น ผู้แปลจึงต้องฝึกฝนการใช้ ภาษาให้คล่องแคล่วอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการแปลถ่ายทอดจากภาษาใดมาเป็นภาษาใดก็ตาม ก็ต้องฝึกฝนความรู้ทั้งสองภาษานั้นอยู่เสมอ ๆ จนมีความชำนาญ สิ่งที่นักแปลมือใหม่มักจะ มองข้าม คือ ภาษาแม่ของตนเอง เช่น ถ้าต้องแปลจากภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทยซึ่งเป็น ภาษาแม่ของผู้แปล ผู้แปลก็ต้องมีความรู้ภาษาไทยอย่างดีเยี่ยมจึงจะสามารถแปลออกมาได้ดี ส่วนมากผู้แปลเหล่านี้มักจะประมาทว่าเป็นภาษาของตนเองไม่น่าจะมีปัญหาจึงเกิดปัญหา ประเภทหน้าปากคอกขึ้น ปัญหาทางด้านภาษาที่ผู้แปลมักจะพบบ่อย ๆ ได้แก่

1.1 ปัญหาทางด้านไวยากรณ์และโครงสร้าง เช่น การแปลประโยคที่มีกริยาเป็นกรรมวาจก (*Passive voice*) การแปลกาล (*Tense*) การแปลคำเชื่อมโยง (*Connectives*) การแปลสรรพนามที่ไม่ชี้เฉพาะเจาะจง (*Indefinite pronouns*) การแปลประธานที่ไร้ความหมาย (*Dummy subject*)

ตัวอย่าง

ประโยคที่มีกริยาเป็นกรรมวาจก

1. *He was invited to give a speech at the Opening ceremony.*

มีผู้แปลว่า: เขาถูกเชิญให้ไปพูดในพิธีเปิด

ข้อสังเกต: ในภาษาไทยเมื่อใช้คำว่า “ถูก” นำหน้ากริยา ความหมายจะส่อไปในทางไม่ดี ผู้แปลควรระมัดระวัง

ควรแปลว่า: เขาได้รับเชิญให้ไปพูดในพิธีเปิด

2. *Many of Sidney Sheldon's works have been translated into many languages.*

มีผู้แปลว่า: ผลงานของ ซิดนีย์ เชลดอน หลายเล่มถูกแปลเป็นหลายภาษา

ข้อสังเกต: ความหมายของประโยคนี้เป็นกลาง ๆ ไม่ควรใช้คำว่า “ถูก” นำหน้ากริยา

ควรแปลว่า: มีการแปลงานของ ซิดนีย์ เชลดอน ออกมาหลายภาษา

การแปลกริยาที่อยู่ในกาลต่าง ๆ

1. *By the time her son returned home, she had already gone to bed.*

มีผู้แปลว่า: ในที่สุดลูกชายของเธอก็กลับบ้าน เธอก็พร้อมจะเข้านอน

ข้อสังเกต: คำกริยาในภาษาอังกฤษเปลี่ยนรูปไปตามกาล แต่ในภาษาไทยคำกริยาไม่เปลี่ยนรูปไปตามกาล ผู้แปลต้องหาคำมาประกอบคำกริยาในการแปลให้ได้ ความหมายตรงตามกาลในภาษาต้นฉบับ

ควรแปลว่า: กว่าลูกชายของเธอก็กลับถึงบ้าน เธอก็เข้านอนแล้ว

2. *She always has a headache when she reads for a long time.*

มีผู้แปลว่า: เธอปวดศีรษะขณะเมื่อเธอกำลังอ่านหนังสืออยู่เป็นเวลานาน

ข้อสังเกต: คำกริยาในประโยคนี้ใช้รูปปัจจุบัน เพื่อแสดงว่าเหตุการณ์ในประโยคเกิดขึ้นเสมอ โดยมีกริยาวิเศษณ์ *always* เป็นตัวบอกความหมายให้ชัดเจนขึ้น

ควรแปลว่า: เธอมักจะปวดศีรษะเสมอเมื่อเธอรอ่านหนังสือเป็นเวลานาน ๑

คำเชื่อมโยงความคิดระหว่างประโยค

1. *She saw an accident while she was crossing the street.*

มีผู้แปลว่า : เธอเห็นอุบัติเหตุเมื่อเธอกำลังข้ามถนน

ข้อสังเกต: *while* เป็นคำที่เชื่อมโยงเหตุการณ์ 2 เหตุการณ์ โดยเหตุการณ์หนึ่งกำลังดำเนินอยู่ และมีอีกเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นมา

ควรแปลว่า: เธอแลเห็นอุบัติเหตุในขณะที่เธอกำลังข้ามถนน

2. *They did not love each other, so they separated.*

มีผู้แปลว่า: เขาไม่รักกัน เขาจึงแยกกัน

ข้อสังเกต: *so* เป็นคำเชื่อมโยงเหตุและผล

ควรแปลว่า: เขาไม่รักกันแล้ว ดังนั้น เขาจึงแยกทางกัน

คำสรรพนามที่ไม่ชี้เฉพาะเจาะจง

1. *You are the one I love.*

มีผู้แปลว่า: เธอเป็นคนหนึ่งที่ฉันรัก

ข้อสังเกต: *one* เป็นสรรพนามที่ไม่เจาะจง ผู้แปลต้องอาศัยบริบทจึงจะแปลได้ถูกต้อง

ควรแปลว่า: เธอคือคนที่ฉันรัก

2. *The Johnsons have two daughters, one a baby, the other a girl of twelve.*

มีผู้แปลว่า: ครอบครัวจอห์นสันมีลูกสาว 2 คน คนหนึ่งเป็นเด็กเล็ก ๆ คนอื่นเป็นเด็กผู้หญิงอายุสิบสอง

ข้อสังเกต: *the other* เป็นคำสรรพนามไม่เจาะจงจึงควรแปลคล้ายตามสรรพนามใน
บริบทนี้

ควรแปลว่า: ครอบครัวจอร์ห์นสันมีลูกสาว 2 คน *คนหนึ่ง*ยังเล็กอยู่ *อีกคนหนึ่ง*เป็นเด็ก
ผู้หญิงอายุ 12 ปี

ประธานที่ไร้ความหมาย

1. *It was cold this year.*

มีผู้แปลว่า: มันหนาวปีนี้

ข้อสังเกต: ประโยคภาษาอังกฤษจำเป็นต้องมีประธาน *it* ทำหน้าที่เป็นประธานแต่ไม่มี
ไม่มีความหมายเพราะไม่ได้แทนคำนามตัวใด

ควรแปลว่า: ปีนี้อากาศหนาว

2. *Oh! It's beautiful.*

มีผู้แปลว่า: โอ! มันช่างสวย

ข้อสังเกต: เช่นเดียวกันกับตัวอย่างที่ 1 *it* ไม่มีความหมาย

ควรแปลว่า: แหม สวยจังเลย

1.2 ปัญหาทางด้านศัพท์และสำนวน ปัญหาทางด้านศัพท์และสำนวนเป็น
ปัญหาที่นักแปลมักจะพบอยู่เสมอ ส่วนผู้ที่เรียนแปลและแปลไม่ได้ก็มักจะคิดว่าการที่ตนเอง
แปลไม่ได้เพราะไม่รู้คำศัพท์ แต่ถึงจะรู้ความหมายของคำศัพท์จากพจนานุกรมก็อาจจะยัง
แปลผิดเพราะไม่รู้จักเลือกความหมายที่ถูกต้อง ปัญหาเหล่านี้ ได้แก่ คำศัพท์ที่มีความ
หมายหลายนัย คำศัพท์ที่รูปเขียนมักทำให้เข้าใจความหมายผิด คำกริยาคู่ (*Phrasal
verbs*) สุภาษิต คำพังเพย และสำนวนต่าง ๆ

ตัวอย่าง

คำศัพท์ที่มีความหมายหลายนัย

1. *I want to draw some money.*

2. *Nobody can draw conclusions.*

draw ในประโยคที่ 1 แปลว่า ดอนเงิน
และประโยคนี้ควรแปลว่า: ดันต้องการดอนเงิน

draw ในประโยคที่ 2 แปลว่า ลงความเห็น
และประโยคนี้ควรแปลว่า: ไม่มีใครลงความเห็น

คำศัพท์ที่รูปเขียนมักทำให้เข้าใจความหมายผิด

1. *Many guerrillas were killed in the fight.*

มีผู้แปลว่า: ผู้ลึงกอริลลาถูกฆ่าตาย

ข้อสังเกต: ผู้แปลสับสนในเรื่องตัวสะกดของคำสองคำนี้

คือ *guerrilla* (s) ซึ่งแปลว่า ผู้ก่อการร้าย

และ *gorilla* (s) ซึ่งแปลว่า ลึงกอริลลา

ควรแปลว่า: ผู้ก่อการร้ายจำนวนมากถูกฆ่าตายในการต่อสู้

2. *The traffic problem in Bangkok has been ignored until very lately.*

มีผู้แปลว่า: ปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ ถูกละเลยจนกระทั่งสายมาก

ข้อสังเกต: ผู้แปลเข้าใจว่า *lately* เป็นกริยาวิเศษณ์ของคุณศัพท์ *late* ซึ่งแปลว่า ช้า
สาย จึงแปลผิด

ควรแปลว่า: ปัญหาเรื่องการจราจรในกรุงเทพฯ ถูกละเลยมาตลอดจนกระทั่งเมื่อเร็ว ๆ
นี้

คำกริยาคู่

1. *The firemen successfully put out the fire.*

คำว่า “*put out*” เป็น *phrasal verb* ที่เกิดจากกริยา *put* + *out* เมื่อมาใช้

คู่กันจะเกิดความหมายใหม่ขึ้นมา แปลว่า ดับไฟ (*to extinguish*)

ประโยคนี้ควรแปลว่า: พนักงานดับเพลิงดับไฟสำเร็จ

2. *We can look up the meaning of words in the dictionary.*

คำว่า "look up" เป็น *phrasal verb* ที่มีความหมายว่า ค้นหา
ประโยชน์ควรแปลว่า: เราค้นหาความหมายของคำได้จากพจนานุกรม

สุภาษิต คำพังเพย และสำนวนต่าง ๆ

การแปลสำนวนเป็นเรื่องยาก ผู้แปลต้องตีความหมายของสำนวนนั้นให้ได้
แล้วจึงหาคำแปลที่มีความหมายเทียบเคียงกันมาแปล การแปลไปตามรูปคำผู้อ่านจะไม่
เข้าใจเพราะไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และการดำรงชีวิตของเจ้าของภาษา จึง
ไม่ทราบภูมิหลังของสุภาษิตและคำพังเพยนั้น

1. *Carrying coals to Newcastle.*

ถ้าแปลคำพังเพยนี้ว่า *เอาถ่านหินไปนิวคาสเซิล* ผู้อ่านที่เป็นคนไทยจะไม่
เข้าใจความหมาย แต่ถ้าแปลเทียบเคียงกับคำพังเพยไทยที่ว่า *เอามะพร้าวห้าวไปขายสวน*
ผู้อ่านที่เป็นคนไทยจะเข้าใจมากกว่า

2. *Yesterday he worked hard, so he slept like a log.*

ถ้าแปลประโยคนี้ว่า *เมื่อวานนี้เขาทำงานหนัก เขาจึงนอนหลับเป็นตาย*
ผู้อ่านคนไทยจะเข้าใจและมองเห็นภาพกว่า เมื่อแปลว่า *เขาจึงนอนหลับเหมือนซุง*

2. ปัญหาที่เกิดจากการขาดความรู้รอบตัวและภูมิหลังในเรื่องที่จะแปล
บางครั้งนักแปลที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการใช้ภาษาแต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จในการ
แปล เนื่องมาจากการขาดความรู้รอบตัวและภูมิหลังในเรื่องที่จะแปล งานแปลในปัจจุบัน
เป็นงานแปลจากหลากหลายสาขา ผู้แปลจึงจำเป็นต้องรอบรู้ ทันสมัย ทันทเหตุการณ์ หมั่น
แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อก้าวตามให้ทันโลกจึงจะเป็นนักแปลที่ดี

ตัวอย่างการแปลที่ต้องอาศัยความรู้รอบตัว

1. *The President went inside the Pentagon.*

Pentagon ตามปกติหมายถึง *รูปห้าเหลี่ยม* แต่ในประโยคนี้ผู้แปลที่มีความรู้รอบตัวจะแปลว่า *ประธานาธิบดีเข้าไปในกองบัญชาการทหารสูงสุด* (ซึ่งเป็นตึกห้าเหลี่ยมอยู่ในกรุงวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา) ได้ทันที โดยไม่ต้องเสียเวลาไปค้นหาความหมาย

2. *The German Chancellor will come to Thailand.*

นักแปลที่มีความรู้รอบตัวจะทราบว่า คำว่า “*chancellor*” ในประโยคนี้หมายถึง *ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี* ของเยอรมัน และประโยคนี้ควรแปลว่า *นายกรัฐมนตรีประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันจะมาเมืองไทย*

นอกจากนี้ความรู้รอบตัวยังรวมถึง*ความรู้เรื่องวัฒนธรรมของภาษา* ต้นฉบับที่จะแปลด้วย ถ้าผู้แปลขาดความรู้เรื่องวัฒนธรรมของเรื่องที่จะแปล ก็ยากที่จะแปลให้ผู้อ่านเข้าใจได้ หรือแปลแล้วก็ไม่เข้ากับวัฒนธรรมของภาษาที่แปลมา ดังตัวอย่างเช่น

He gave us a warm welcome.

ถ้าแปลตามรูปประโยค ประโยคนี้จะมีความหมายตามวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ซึ่งประเทศของเขามักมีอากาศหนาวเย็นตลอดเวลา ดังนั้น เขาจึงใช้คุณศัพท์คำว่า “*warm*” ซึ่งมีความหมายที่ดี แต่ถ้าแปลเป็นภาษาไทยว่า *เขาให้การต้อนรับเราอย่างอบอุ่น* ความหมายของประโยคนี้จะขัดแย้งกับวัฒนธรรมของภาษาไทย ประเทศไทยเป็นประเทศร้อน ความอบอุ่นหรือความร้อนมักจะไม่ใช่อะไรที่ดี ในสมัยก่อนผู้ใหญ่มักจะอวยพรลูกหลานว่า “*ขอให้อยู่เย็นเป็นสุข*” ความเย็นสบายหรือความร่มเย็น คือ สิ่งที่ดีตามวัฒนธรรมของภาษาไทย ถ้าจะแปลประโยคข้างบนให้เป็นภาษาที่ยอมรับกันในวัฒนธรรมไทย อาจจะแปลโดยมีการปรับความว่า *เขาให้การต้อนรับเราด้วยไมตรีจิต*

วิธีการแปลและข้อเสนอแนะในการแปลจากสิ่งที่เป็นปัญหาจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยจะได้กล่าวถึงในบทที่ 4-10 และการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษจะได้กล่าวถึงในบทที่ 11-14